

Kjerringøya

På forblåste Manija er bare de gamle igjen.

VERDENSARV

Den særpregede kulturen på de isolerte estiske øyene står på Unescos verdensarvliste.

Tekst og foto: **ANNE HELENE GJELSTAD**

PADDEFLATE Manija i Østersjøen er en av de minste estiske øyene som er befolket. Her bodde det ikke et menneske før i 1933, da overbefolkning på nabøya Kihnu tvang 100 sjeler til å flytte hit.

Kihnu har derimot vært permanent befolket siden 1500-tallet. Den unike kulturen er preget av hyppig kontakt med den store verden. For Kihnus menn har alltid vært sjømenn og fiskere. De dro til Pärnu i Estland og Riga i Latvia, hvor de byttet fisk mot korn. Og de handlet med selskinn og selolje, griser og levende gjess. Byggematerialer fikk de på fastlandet. Salt, jern og slipesteiner måtte de helt til Gotland for å skaffe.

Kulturen er fortsatt preget av at kvinnene holdt fortet hjemme mens mennene var på havet. De oppdro barna, stelte dyra og pløyde jorden. Og de strikket og vevde alle klærne. Mennene kom ikke alltid hjem. Havet tok mange.

Da den store depresjonen rammet verden, rammet den også her i Østersjøen. Sjømennene ble arbeidsledige, og øyfolket ble mer avhengige av det jorden ga. Det var ikke nok. Kihnu var overbefolket og 26 familier fikk tilbud om jord på Manija. De tok med seg den mangfoldige og fargerike kulturen. På det meste bodde det faktisk 150 mennesker på de to forblåste kvadratkilometerne, nå er det bare 40 eldre igjen.

Men Kihnu Cultural Space, som dekker begge øyene, står nå på Unescos liste over muntlig og immateriell verdensarv, og forskere, antropologer og kunstnere drar hit for å dokumentere

Miljøet på Manija er preget av robuste kvinner

kulturen. Og den unike kihnu-kulturen har i større grad overlevd på isolerte Manija enn på Kihnu selv.

Miljøet på Manija er preget av robuste kvinner som har vært vant til ikke bare å ta det meste av arbeidet, men også ansvaret. Samfunnet på Manija er lukket. Folk ønsker det slik. De er beskjedne og ønsker å leve uten innblanding fra omverdenen.

Mange skjørt. Påkledningen er tradisjonell med lokal symbolikk vevd inn i striper og fargebruk. En kvinnes rikdom måles i hvor mange skjørt hun har i utstyrskisten sin. Skjørtene går i arv gjennom generasjoner. En velhavende kvinne har over 20, og noen skjørt er 100 år gamle, andre umonterte. Skjørtene vever de selv om vinteren. Når et skjørt er slitt, demonteres det, vendes og sys sammen igjen. Dette har kvinnene lært av sine mødre og bestemødre, og håndverksmessig kvalitet verdsettes og fremelskes.

Her er høyrødt ansett som den vakreste fargen. Blått i alle nyanser er fargen for sorg. Bare gifte kvinner og enker får bruke forkle. Hode-tørklær og stoff til forklær er svært vanskelig å få tak i og må importeres fra andre steder rundt om i verden.

Manija er et paradisi i sommersol, men øya ligger også ekstremt værhardt og utsatt til når stormene herjer. I begynnelsen av januar 2004 steg havet med flere meter, og hele øyfolket måtte flykte til det sikreste huset midt på øya – resten sto under vann.

a-magasinet@aftenposten.no

KUA MI: Vahtra Helju har et beskjedent ønske. Hun vil så gjerne bli fotografert sammen med kua Mari.

EGEN BUSKAP: Tõnu Paul er øyas postmann. Dyrehold er egentlig kvinnfolkjobb på Manija, men Paul elsker dyr.

FØRSTEFØDTE: Mõisa Mann ble født i 1933 som den første av Kihnu-familie som kom til verden på Manija.

EGET MØNSTER: Hver familie har sitt eget mønster. Kvinnene bar alltid strikketøy med seg i en egen pose.

FORFALL: Grunnmur mangler og malingen flasser på hovedhuset på gården Vahtra.

SALGSUTSTILLING: I grendehuset er det salg av tørklær fra Tsjekkia og forklestoff fra USA.

ELDST: Neeme Mari er født i 1916 og den eldste gjenlevende av dem som flyttet hit fra Kihnu i 1933.